

FESTIVAL OMLADINE HRVATSKE I SLOVENIJE

mr Branislav Ostojić

E-mail: ostojic.branislav@gmail.com

UDK: 78.011

Informativni prilog

Sažetak: Festival omladine nekadašnjih republika Hrvatske i Slovenije koji je održan 1954 godine, bio je najveća poslijeratna kulturno sportska manifestacija održana na području Istre. Održan je u trajanju sedam dana, u hrvatskom mjestu Buje i slovenskom gradu Kopru, a na njemu su nastupili mladi koji su kroz svoje programe prikazivali kulturnu baštinu svojih krajeva. Kroz sedam dana Festivala izvedeno je preko 100 priredbi u kojima je sudjelovalo 56 kulturnih i sportskih društava s oko 4 tisuće izvođača. Sve te programe pratilo je preko 50 tisuća gledalaca. Festival je imao za cilj da se omladina upozna, zbliži, druži te da potiče stanovništvo hrvatskog i slovenskog dijela Istre na još brži i aktivniji poslijeratni kulturno umjetnički i prosvjetni rad te je bio velika manifestacija kulturno sportskog napretka omladine. U radu su istraženi i navedeni svi popratni sadržaji koji su se održavali na teritoriju Buja i Kopra te bogati program samog Festivala omladine.

Ključne riječi: festival, Istra, omladina, koncerti, sport

Festival omladine Hrvatske i Slovenije bio je po završetku Drugog svjetskog rata, točnije do 1954 godine najveća kulturna manifestacija ikad održana na području ondašnjeg kotara Buje, a slobodno se može reći na cijelom području Istre. Festival se održavao u vremenu od 13. do 20. lipnja 1954. godine u hrvatskom pograničnom gradiću Bujama te u slovenskom gradu Kopru. Na njemu su nastupili mladi iz ondašnjih republika Hrvatske i Slovenije koji su putem svojih kulturno umjetničkih programa prikazali kulturno bogatstvo svojih krajeva odakle su dolazili. Mladi, koji su za vrijeme Drugog svjetskog rata znali u najtežim trenucima prionuti oružju, mladi koji su znali pobjeđivati i čije doba odnosno mladost nije bilo vezano za dob i godine, to su bili mladi koji su živjeli u narodu i koji su bili dio njega. A i sam Festival je bio dio te mladosti, one i onakve, koja je gradila pruge i tvornice, ceste, škole, koja je učila i koja se spremala na nove zadatke. Tako je Festival bila manifestacija mladosti naše kulture, koja je nakon završetka rata rasla u našim selima, gradovima, školama te u mnogim kulturnim institucijama. Cijela Bujština je u to vrijeme živjela i slavila Festival, kako uoči, tako i za vrijeme njegovog održavanja. Jer, to je ipak bio veliki kulturni, a isto tako i politički događaj.

Na raspisani natječaj za nastup na Festivalu omladine, bilo je prijavljeno 70-tak kulturno umjetničkih društava i grupa, a za sam nastup je stručni žiri odabrao samo njih desetak. Izabrana su omladinska društva koja su u tom trenutku pokazivala najbolju kvalitetu i ona društva koja su za ovu manifestaciju najbolje odgovarala. Bili su to pjevački zborovi, tamburaški orkestri, limene glazbe, baletne, dramske i manje instrumentalne grupe. Na općinskim smotrama Kotara Buje, koja su održana dva tjedna prije održavanja samog Festivala, nastupilo je 11 pjevačkih zborova, 3 dramske grupe, 9 limenih glazbi, 8 folklornih skupina, 5 tamburaških orkestra i 3 baletne grupe s ukupno oko 850 učesnika, članova 50-tak različitih društava. Ako se tome pridodaju još i pripadnici sportskih organizacija, može se slobodno utvrditi da

je sa cijelog područja tadašnjeg Kotara Buja aktivno učestvovalo preko tisuću osoba (Prosen, 1954a: 4).

Uvod u Festival omladine Hrvatske i Slovenije održan je nekoliko dana ranije u omladinskom naselju u Savudriji, nedaleko Buja, gdje je održan mali festival kulturnih društava. Program su pred gostima, koji su između ostalih bili Vanja Vranican, sekretar kotarskog komiteta SK, Antun Gorjan, predsjednik kotarskog odbora SSRN, Erminij Medica, predsjednik Narodnog odbora kotara te mnogi drugi predstavnici kotara i grada Buja, otvorili članovi pjevačkog zbora iz Ljubljane. Oni su izveli pjesmu Petera Jereba *O kresu, Domovini* te pjesmu *Vojaci na poto*. Zatim su plesači folklornog društva Milica Križan iz Osijeka, koji su u to vrijeme bili jedni od najznačajnijih omladinskih društava na području Republike Hrvatske, otplesali splet slavonskih narodnih pjesama i plesova te poznato bunjevačko kolo. Kvintet harmonikaša iz Celja nastupio je sa četiri slovenske narodne pjesme te s dvije narodne pjesme uz pratnju mladih pjevača iz Ljubljane, dok je solist kvinteta na harmonici izveo uvertiru *Laka konjica*. 14 godišnja balerina Sonja Biteuc uz pratnju harmonikaškog kvinteta izvodila je baletne akrobacije. Članovi folklornog društva Seljačke Sloge iz Preloga otplesali su međimurska narodna kola.

Spomenuta nastupajuća društva bila su smještena u šatorima podignutim u omladinskom naselju u Savudriji. Društva su tamo boravila nekoliko dana i tom prilikom su kamionima išli po mjestima Bujštine, odnosno u Bujama, Novigradu, Umagu, Brtonigli, Materadi, Marušićima, Grožnjanu, Mariji na Krasu te Babićima, gdje su izvodili svoje kulturno umjetničke programe.

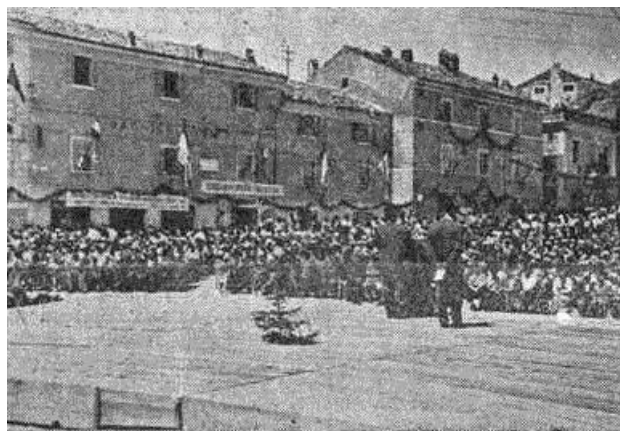
U čast održavanja Festivala omladine je uoči otvorenja, dan ranije, odnosno u subotu 12. lipnja 1954 godine na Trgu Maršala Tita u Bujama održana pastirska igra pod nazivom *Dubravka*, autora Ivana Gundulića. U izvedbi predstave su osim glumaca Hrvatskog kazališta iz Buja, Rijeke i Pule, veliku ulogu imali i amaterski pjevački zborovi i to Bratstvo iz Marušića, Ante Babić i ženski zbor gimnazije Vladimir Gortan te orkestar JNA iz Portoroža. Da je predstava bila odlično izvedena, u čijem je izvođenju učestvovalo preko 120 izvođača ide u prilog podatak da je *preko 3000 razdraganih gledalaca bilo impresionirano divnom glazbom, ljepotom scene te odličnim zborom, koji je u završnom dijelu pjevao Himnu slobodi. Predstava je, zbog velikog aplauza izvođačima, dva puta bila prekidana, a aplauz nakon završetka izvedbe je bio velik i trajao je nekoliko minuta* (Prosen, 1954b: 1). Da je sve bilo dobro organizirano, usklađeno, uvježbano i izvedeno, velike zasluge su osim izvođačima išle i dirigentu orkestra te pjevačkih zborova Mladenu Markovu (pogotovo kad se zna da je u toku same izvedbe, odnosno pjevanja, u skladbi bilo dosta modulacija, da su pjevački zborovi bili udaljeni jedni od drugih te orkestar koji je bio smješten ispred pjevača čak 20 metara). Svakako, velike zasluge idu i režiseru cijele predstave dr. Marku Fotezu iz Beograda. Ista predstava održana je u toku tjedna u Portorožu na ljetnoj pozornici kluba JNA.

Nakon održane glazbeno-scenske predstave cijelu noć se pripremala pozornica za početak Festivala omladine Hrvatske i Slovenije, koja je u kasnu

zoru bila spremna. Ujutro su počeli dolaziti prvi autobusi i kamioni koji su dovozili stanovnike iz okolnih mjesta, koji su htjeli biti prvi na svečanom otvaranju Festivala. Grad Buje je bio u svečanom ruhu okićen zastavama, cvijeće i zelenilom. Cijeli dan su stizale nove i nove stotine učesnika ove nadasve grandiozne manifestacije, a čuo se i žamor, pjesma te smijeh veselih ljudi i radosne omladine. Prije samog početka otvaranja Festivala na Trgu se već bilo skupilo oko 5 tisuća posjetilaca. A kako i ne bi tako veliki broj, kad je to bio prvi festival na Bujštini od oslobođenja, prvi omladinski festival dviju susjednih republika. 13. lipnja je na velikoj pozornici svečano otvoren Festival, koji je u ime organizatora, odnosno omladine kotara Buja otvorio Stelio Čiguj, predsjednik kotarskog odbora narodne omladine (vidi primjer 1).

Primjer 1

Trg prilikom svečanog otvaranja Festivala.

Na trgu maršala Tita u času otvaranja Festivala

Nakon svečanog otvaranja Festivala i pozdrava svim prisutnim na pozornicu su izlazili drugi govornici, odnosno Erminij Medica, predsjednik narodnog odbora kotara Buje, Romano Boneti, predsjednik Zajednice Talijana kotara Buja, Tine Remškar, predsjednik narodne omladine Slovenije, Milutin Baltić, član CK SKH, Antun Krajnović, predsjednik narodne omladine Hrvatske. Oni su u svojim govorima isticali značaj Festivala i radost ljudi koji su ga s nestrpljenjem očekivali. Uz veliko oduševljenje prisutnih pročitani su pozdravni telegrami koji su poslani drugu Titu, Vladimiru Bakariću te Mihi Marinku.

Nakon svečanog otvaranja uslijedio je kulturno umjetnički program u kojem je prvo nastupio, kao domaćin, ženski pjevački zbor gimnazije Vladimir Gortan iz Buja pod vodstvom dirigenta Mladena Markova (vidi primjer 2).

Primjer 2

Program festivala

PROGRAM
FESTIVALA OMLADINE
HRVATSKE I SLOVENIJE

*

BUJE - KOPAR
13. - 20. VI. 1954

TIŠK TISKARNE -JADRAN-, KOPER

Nakon velikog aplauza domaćem zboru, na pozornici su nadalje, nastupili članovi harmonikaškog orkestra OKUDA „Kajuh“ iz Ljubljane, koji su pod vodstvom dirigenta Janeza Kuhara odsvirali njegovu skladbu *Partizanski pozdrav* i Završno kolo iz opere *Ero s onoga svijeta*, Jakova Gotovca. Članovi mješovitog pjevačkog zbora Matko Brajša-Rašan iz Pule su pod vodstvom dirigenta Mladena Marčelje otpjevali skladbu *Puna Pula mladih mornarića*, Ivana Matetića-Ronjgova te *Nove brazde* Jakova Gotovca. Plesači folklorne grupe HPD Zora iz Krasice otplesali su Ličko kolo, za koji su dobili veliki aplauz, dok su pjevači muškog pjevačkog zbora Svoboda iz Kopra pod vodstvom dirigenta Vladimira Loveca izveli *Hej brigade* Mateja Bore te *U boj*, Ivana Zajca. Mladi članovi tamburaškog orkestra HPD Dragonja iz Momjana su pod vodstvom dirigenta Mladena Markova izveli *Učiteljsko kolo*, Josipa Andrića te *Vojnici druga Tita*, Ante Trinajstića, a pod vodstvom istog dirigenta nastupili su i članovi limene glazbe iz Brtonigle, koji su izveli uvertiru *Tankredi*, Đoakina Rossinija (Gioachina Rossinija, 1792-1868) i Finale iz opere *Nikola Šubić Zrinjski*, Ivana Zajca. U ime Talijanske zajednice nastupili su članovi pjevačkog zbora Zajednice Talijana iz Rovinja, koji su izveli *Splet talijanskih narodnih pjesama*. U popodnevним satima na istoj pozornici nastupili su još i članovi Folklorne grupe Zora iz Opatije, koji su u narodnim nošnjama izveli *Splet narodnih plesova iz Slavonije i Posavine*, dok su studenti, članovi pjevačkog zbora Učiteljske škole iz Maribora, pod vodstvom dirigenta Pece Šegule otpjevali *Mi smo otroci svobode*, Karola Boštjančića, *Istarsku himnu*, Matka Brajše-Rašana te skladbu svog dirigenta *Kad brigada preko Save krene*. Tamburaški orkestar OKUDA Grgur Karlovcin iz Pakraca, pod vodstvom dirigenta Radovana Brdovića odsvirao je *Šokačko kolo* Franje Bertića te *Koncertnu suitu* Drage Hruza, dok je mješoviti pjevački zbor HPD „Crvena zvijezda“ iz Kastva, pod dirigentskom

palicom Stanislava Jurdana izveo pjesme Ivana Matetića-Ronjgova *U Istri se zastava razvila te Bela nedeja*. Članovi mješovitog pjevačkog zbora KUDA „Zvijezda danica“ iz Kraljevice otpjevao je pjesmu *Lijepa si zemljo naša*, Borisa Krnica te *Pjesmu Jadrana* Jakova Gotovca, dok su učenici osnovne škole iz Labina otplesali ples *balun*. Kao kruna ovog velikog i kvalitetnog programa bio je zajednički nastup pjevačkih zborova Gimnazije Vladimir Gortan, HPD „Ante Babić“ iz Buja, HRD „Bratstvo“ iz Marušića uz pratnju orkestra JNA iz Portoroža, koji su pod vodstvom dirigenta Mladena Markova uz veliko oduševljenje mnogobrojne prisutne publike izveli završnu pjesmu iz pastirske igre Dubravka *Himna slobodi*.

Usporedo sa kulturno zabavnim programom se na sportskim terenima Buja odvijao sportski program uz start biciklističke utrke na relaciji Buje-Pula-Buje, zatim izložbe te prezentacija avionskih modela na mlazni pogon koje su upriličili članovi modelarske grupe Saveza avijatičara Hrvatske i Slovenije. Pitomci Akademije Jugoslavenske ratne mornarice izveli su gimnastičke vježbe, sok su gimnastičke nastupe na spravama izveli članovi Društva za tjelesni odgoj iz Buja i Pule. Sportski dan je završio nogometnom utakmicom između reprezentacija Istre i grada Zagreba, koja je završila neriješenim rezultatom, odnosno 2:2. Pretpostavlja se da je na sportskim manifestacijama prisustvovalo oko 4.500 gledalaca. Isti sportski program prikazan je u Umagu, Grožnjanu, Novigradu, Brtonigli i Momjanu te su se tom prilikom u kino dvoranama prikazivali zrakoplovni filmovi. Također, tog dana je na sportskim terenima u Kopru, otvorena i održana zrakoplovna izložba, koja je pobudila veliki interes prisutne publike.

U vremenu od 14 do 19 lipnja članovi OKUD-a održavali su programe po gradovima i manjim mjestima kotara Buja (Umag, Brtonigla, Materada, Valica, Momjan, Novigrad, Marušići, Grožnjan, Kaštel, Martinčići, Krasica, Marija na Krasu, Savudrija, Nova Vas, Babići i Triban) i kotara Koper (Izola, Šmarje, Ravne, Dekani, Portorož, Sečovlje, Korte, Boršt, Marezige, Osp, Koper, Krkavče, Sveti Antun, Pobegi Piran, Vanganel te Bertoki). Bili su to nastupi na trgovima i pozornicama kulturnih i omladinskih domova, a osim nastupajućih na svečanom otvaranju, kao gosti su nastupili i mladi, članovi kulturnih društava iz Preloga zatim folklor iz Nedelišća, Čakovca, Zagreba, Virovitice, Ivanić Grada, Krapine te Krapinskih Toplica.

Zadnji dan Festivala održan je 20 lipnja na velikom trgu u Kopru. Stizali su ljudi sa svih strana iz Istre, Slovenskog primorja te ostalih krajeva Hrvatske i Slovenije. Došli su da vide ovu veliku omladinsku manifestaciju, koja se pretvorila u sveopću narodnu manifestaciju. Stanovnici Kopra i Koprarštine su se spremali da dočekaju velik broj posjetilaca koji su stizali kamionima, autobusima te brodovima. Na toj manifestaciji, kojoj je prisustvovalo preko 30 hiljada gledalaca, prisustvovali su Miha Marinko, sekretar CK SK Slovenije, Nikola Sekulić, potpredsjednik Sabora RH, Miloško Drulović, sekretar CK narodne omladine Jugoslavije te Miloš Stamatović, komandant Vojne uprave JNA. Svečanost je otvorio Tine Remškar, predstavnik narodne omladine Slovenije, koji je u svom govoru istakao *da je ova velika kulturna manifestacija imala i veliki politički karakter. Ovaj je Festival bio velika*

manifestacija bratstva i jedinstva hrvatske i slovenske omladine, koja je kroz 7 dana na terenima kotara Koper i kotara Buja prikazivala kulturno umjetnička dostignuća svojih društava. Nakon svečanog dijela otvaranja Festivala, prepun trg znatizeljnih i razdraganih posjetilaca pratio je nastupe gostujućih društava.

Kao gosti Festivala velik aplauz su dobili članovi tamburaških orkestara Koruških Slovenaca iz Austrije te pripadnici Zajednice Talijana iz Trsta. Osim njih nastupili su pjevački zborovi Svoboda iz Kopra, Tone Tomšić iz Ljubljane te zbor OKUDa Joža Vlahović iz Zagreba. Međutim, najimpozantnija i najefektnija slika priredbe, koja je zatalasala prisutne, bio je nastup pjevačkog zbora koji je bio sastavljen od oko hiljadu pjevača. Kada su se iz hiljadu mladih grudi omladine hrvatske i Slovenije trgom zaorila pjesma *Tito, naša svjetla bojna slavo* grmilo je trgom i pronosila gotovo cijelim Koprom.

Veselo je bilo i popodne prigodom održavanja festivalske jedriličarske regate te na motorističkim trkama i aeromitingu.

Festival je veličanstveno završio. Bila je to slika kulturnog napretka hrvatske i slovenske omladine, jednom riječju bio je to događaj koji se nikada neće zaboraviti.

Prvi Festival omladine Hrvatske i Slovenije, ostat će u trajnom sjećanju svih ljudi u kotarevima Buja i Kopra. Isto tako, ostat će i u sjećanju svih onih hiljadu i hiljadu omladinaca i omladinki koji su kroz dane održavanja Festivala dali oduška svojoj radosti i koji su sve učinili da Festival zaista bude ono što su svi željeli. Slobodno se može konstatirati da je to bila jedna od najvećih manifestacija ove vrste koja je u to vrijeme bila održana, pa slobodno mogu reći, na prostoru ondašnje države. Stoga su organizatori s pravom bili ponosni, na ono, odnosno Festival, koji se održavao u njihovom kraju. Na Festivalu je omladina iz raznih krajeva dviju susjednih Republika, a bila je to omladina iz gradova i sela, radnička i studentska, koja je imala priliku da se još više zbliži i ponovno dokaže svima da je u to vrijeme naša omladina kao i svi naši narodi bila jedinstvena.

Kroz sedam dana, koliko je trajao Festival, izvedeno je preko 100 priredbi u kojima je učestvovalo 56 kulturno umjetničkih društava sa preko 4 hiljade izvođača. Sve te priredbe, bilo kulturne ili sportske, gledalo je preko 50 hiljada gledalaca. Festival je prenio u sela i gradove, među ljude Bujštine i Koparštine pjesmu i ples, što je prisutna publika s oduševljenjem prihvatila. On je inicirao poticaj među stanovništvom ta dva kotara za još brži i aktivniji kulturno-umjetnički i prosvjetni rad u društvima, rad na prosvjetnom polju, s druge strane, bila je to snažna manifestacija ogromnog kulturnog napretka omladine dviju susjednih Republika, odnosno Hrvatske i Slovenije, koja se kroz Festival još više zbližila i upoznala sa omladinom dvaju kotara.

Korištena literatura:

Dobrić, Bruno (1993). Društvo „Čitaonica“ u Puli, Ur: Bruno Dobrić, *Hrvatska čitaonička društva u Istri*, Pazin, IKD J. Dobrila.

- Jurca, Leopold (1978). *Moja leta v Istri pod fašizmom*. Ljubljana, Tiskarna Kresija.
- Koren, Marija (2017). Čiči, Ur: Leda Dobrinja, *Slovensko staroselstvo v Istri* 2. Koper, KD Beseda Slovenske Istre.
- Milanović, Božo (1976). *Moje uspomene 1900-1976*. Pazin, IKD Sv. Ć. i Metoda.
- Ostojić, Branislav (2008), *Glazba Kaštelir Labinci*. Poreč, Inart.
- Prosen, Ljubo. (1954a). 13. VI – 20. VI, *Festival omladine Slovenije i Hrvatske, velika ovogodišnja kulturna manifestacija*. Hrvatski glas, organ Socijalističkog saveza radnog naroda Kotara Buje, godina VII, br. 252 (15.05.1954), Umag: Tisak „Tipografija“, str. 4
<https://www.gku-bcu.hr/glas/> [vidi 1954, strana 120]
- Prosen, Ljubo. (1954b). *Festival. Snažna manifestacija naše kulture*. Hrvatski glas, organ Socijalističkog saveza radnog naroda Kotara Buje, godina VII, br. 257 (19.06.1954), Umag: Tisak „Tipografija“, str. 1
<https://www.gku-bcu.hr/glas/> [vidi 1954, strana 147]
- Strčić, Petar (1971). *Prvi tabor Hrvata*. Rijeka, IC Matica Hrvatska.

SUMMARY

YOUTH FESTIVAL OF CROATIA AND SLOVENIA

MA Branislav Ostojić

The youth Festival of the former republics of Croatia and Slovenia, held in 1954, was the largest post-war cultural and sports event held in Istria. It was held for seven days, in the Croatian town of Buje and Slovenian town of Koper, and featured young people who presented the cultural heritage of their regions through their programs. During the seven days of the Festival, over 100 performances were performed in which 56 cultural and sports associations participated with around 4.000 performers. All these programs were followed by over 50 thousand viewers. The goal of the Festival was for the youth to get to know each other, get closer, socialize and to encourage the population of the Croatian and Slovenian part of Istria to even faster and more active post-war cultural, artistic and educational work, and was a great manifestation of the cultural and sports progress of the youth. In the paper, all accompanying contents that were held in the territory of Buje and Koper, as well as the rich program of the Youth Festival itself, were investigated and listed.

Key words: festival, Istra, youth, concerts, sport.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

78(082)

НАУЧНИ скуп "Савремено и традиционално у музичком
стваралаштву" (4 ; 2022 ; Источно Сарајево)

Савремено и традиционално у музичком стваралаштву. 4 :
зборник радова са научног скупа одржаног 15-17. децембра
2022. године / [главни уредник Мирадет Зулић]. - Источно
Сарајево : Музичка академија Универзитета, 2023 (Источно
Сарајево : Копикомерц). - 285 стр. : илустр., ноте ; 24 cm

На врху насл. стр.: Универзитет у Источном Сарајеву. - На насл.
стр.: Дани Војина Комадине. - Текст ћир. и лат. - Текст на срп. и
рус. језику. - Тираж 100. - Напомене и библиографске
референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-99976-902-9-6

1. Дани Војина Комадине (4 ; 2022 ; Источно Сарајево)

COBISS.RS-ID 139474433